

18 OKTYABR

Müstəqilliyin bərpasına gedən yolun təməli Ulu Öndər tərəfindən qoyulmuşdur

Dünyaşöhrətli siyasətçi, böyük şəxsiyyət, ümummilli lider Heydər Əliyev hələ 14 iyul 1969-cu il tarixdən - birinci dəfə ölkəmizə rəhbərlik etdiyi ilk günlərdən milli məfkurənin formalaşdırılmasını və Azərbaycanı hərtərəfli, eyni zamanda sürətli inkişaf etdirməklə müstəqil dövlətə çevirməyi qarşısına məqsəd qoymuşdur. Onun Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi vəzifəsinə seçilməsindən sonra Azərbaycan tarixi tam fərqli, yeni mərhələyə qədəm qoydu ki, bu da SSRİ-də Azərbaycana və azərbaycanlılara qarşı münasibətin tədricən dəyişməsinə səbəb oldu. Bununla da iqtisadi, sosial, siyasi, mədəni və digər sahələrdə tənəzzül dövrünü yaşayan ölkəmizdə dinamik və çoxşaxəli yüksəlişin, milli ruhun təşəkkül tapmasının əsası qoyuldu.

Ulu öndər Heydər Əliyev tükənməz gücü, parlaq zəkası, uzaqgörən düşüncəsi, dərin məntiqi, polad iradəsi və dönməz qətiyyəti sayəsində Azərbaycanı parlaq gələcəyə aparən yolu hələ o dövrdə müəyyən etdiyi və sonradan ölkəmizin həmin yolu uğurla getməsinə yüksək məhərətlə təmin etdiyi üçün Azərbaycan tarixinin 1969-2003-cü illəri əhatə edən dövrü yaddaşlara "Heydər Əliyev dövrü" kimi həkk olundu. Tarixi şəxsiyyət Heydər Əliyev elə o dövrdə, təbii ki, mövcud olan ideologiyaya kəskin zidd olmayan formada olsa belə, Azərbaycanda milli ruhun sıxışdırılmasına qəti olaraq imkan verməyərək, onu yüksəltmək yolunda bütün vasitələrdən mümkün dərəcədə istifadə edirdi. Təsədüfi deyil ki, onun ilk dəfə hakimiyyətə gəlişi özünəqayıdışın, özünüdərkini, milli ruhun, azərbaycanlıq məfkurəsinin formalaşmasının başlanğıcı kimi qəbul edilir. Məhz həmin dövrdən etibarən əsası qoyulan Heydər Əliyev fəlsəfəsinin prioritet istiqamətini xalqın milli özünüdərkini bütün üsul və vasitələrinin geniş formalaşdırılmasına, milli şüurun möhkəmlənməsinə və millətin qürur hissəsinə yüksəlişinə təkan verən strategiyanın reallaşdırılmasını təşkil edirdi. Dövrümüzün böyük mütəfəkkiri Heydər Əliyevin formalaşdığı və inkişaf etdirdiyi milli özünüdərk duyğuları, azərbaycanlıq fəlsəfəsi xalqın tarixi yaddaşını özünə qaytararaq, milli ruhun sürətli yüksəlişini təmin edərək, müstəqil dövlətçiliyimizin yaranması üçün zəruri olan dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi üçün möhkəm təməl oldu.

Azərbaycan dilini azərbaycançılığın başlanğıc məqamı, ən mühüm cəhəti, təməl prinsipi hesab edən ümummilli lider Heydər Əliyev sovet ideologiyasının hökm sürdüüyü bir dövrdə milli məfkurənin qorunub saxlanılması istiqamətindəki fəaliyyətində ana dilinin inkişaf etdirilməsi sahəsində də bir sıra mühüm işlər görmüşdür. Müdrik lider yəqin bildirdi ki, xalqa milli-mənəvi dəyərləri aşılamaq üçün ona ilk növbədə öz dilini qaytarmaq və sevdirmək lazımdır. Rus dilinin dövlət dili olmasına rəğmən, rəsmi çıxışlarının əksəriyyətində Azərbaycan dilində nitq söyləyən ulu öndər bütün rəhbər vəzifələrdən də bunu tələb edirdi. Onun rəsmi partiya tədbirlərində ana dilində nitqləri həmin vaxtadək heç vaxt işlənməmiş milli siyasi ədəbi dil üslubunu yaratmaqla bərabər, böyük tarixi mənə kəsb edirdi. Fədakar insanın ilk dəfə hakimiyyətə gəlişi ilə başlanan milliləşmə prosesi, demək olar ki, bu nitqlərin təsiri ilə başlamışdır. Dahi lider yazıçılar, şairlər və sənət adamları ilə görüşəndə də yeni bir elmi-ədəbi üslubda danışması, onun zəngin ana dilinin söz imkanlarının hamısına, bütün çalarlarına zərgər dəqiqliyi ilə bələd olduğunun göstəricisi idi. Ümummilli liderin gözəl nitqi ədibləri, şairləri, hətta ədəbiyyatçı alimləri belə heyran qoyurdu. O dövrdə yaşayan şairlərdən biri Heydər Əliyevə xitabən "Yoldaş Əliyev, Siz Azərbaycan dilində çox gözəl danışırırsınız" deyəndə, müdrik rəhbər ona belə cavab vermişdi: "Sən niyə mənim rus dilində səliss danışmağıma deyil, Azərbaycan dilində gözəl danışmağıma təəccüb edirsən? Bu dil mənim ana dilimdir, bu dili bilmək mənim, eləcə də hər bir azərbaycanlının müqəddəs borcudur!". 1978-ci ildə Azərbaycan SSR-in Konstitusiyaya layihəsi qəbul edilərkən müxtəlif ciddi maneələrə baxmayaraq, Azərbaycan dilinin bu ali hüquqi aktda ana dili kimi təsbit olunması da cəsarətli liderin qətiyyətli mübarizəsinin nəticəsi idi.

Bundan sonra, hüquqi əsas yarandığı üçün ana dilini inkişaf etdirmək, bu dildə elmi və bədii yaradıcılığı genişləndirmək, televiziya, mətbuat, radio, kino, teatr quruculuğunda milli dilin tətbiqini genişləndirmək daha əsas oldu. Təbliğat üçün xüsusi önəm kəsb edən bu sahələrdə də milliləşmə prosesi başladı. Məhz ümummilli liderin təşəbbüsü və onun himayəsi ilə xalqımızın tarixini, adət-ənənələrini, qəhrəmanlıq keçilməyə başlandı. Təsədüfi deyildir ki, "Nəsimi", "Babək", "Dəli Kür" və digər bu kimi filmlər gənclərin milli ruhda tərbiyəsində, sonralar onların kütləvi surətdə müstəqillik hərəkatına qoşulmasında böyük rol oynadı.

Təhlil göstərir ki, sovet hakimiyyətinin ilk illərindən etibarən Azərbaycanda rus dilində təhsil alanların sayı dinamik surətdə artırdısa, ötən əsrin 70-ci illərinin əvvəllərindən bu dinamika Azərbaycan dilində təhsil alanların sayı artımı hesabına kəskin şəkildə azalmış, ana dilində rəsmi, elmi və bədii nəşrlərin sayı artmış, elmi tədqiqatların və araşdırmaların məhz bu dildə aparılması təmin olunmuşdur. O dövrdə Bakıda türkçü-

lüyü tədqiq edən sanballı "Türkölogiya" jurnalının nəşrə başlaması da böyük zəhmətin, əzmin, fədakarlığın, türk dönməzliyinin nəticəsi idi. Bu dəyərli jurnala Kreml bir neçə dəfə etiraz etsə də, imperiya rəsmiləri Heydər Əliyevin müdrikliyinin qarşısında aciz qalaraq türk dünyasının birliyinə xidmət edən bu nəşrin dayandırılmasına nail ola bilməmişdilər.

Ulu öndər Heydər Əliyevin milli müstəqil dövlət quruculuğuna gedən yolda gördüyü böyük işlər, SSRİ-nin daxili və xarici siyasəti çərçivəsində olsa da, Azərbaycanın xarici aləmlə iqtisadi, mədəni, elmi və sair sahədə əlaqələrinin genişləndirilməsinə xidmət edirdi. Bu məqsədlə Bakıda ittifaq və beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlər təşkil olunur, eləcə də SSRİ respublikaları və digər xarici ölkələrdə Azərbaycan elmi, mədəniyyəti və incəsənəti günləri keçirilirdi ki, bütün bunlar xarici ölkələrlə, orada yaşayan insanlarla əlaqələrin qurulmasına, azərbaycanlıların xalq olaraq özünəməxsus tarixi, mədəni ənənələrinin hər yerdə tanınmasına, Bakının isə həmin dövrdə dünya miqyasında tanınan mədəniyyət və elm mərkəzinə çevrilməsinə, nəticədə isə Azərbaycan iqtisadiyyatının möhkəmlənməsinə hesablanmışdı. Müdrik rəhbərin dərinə düşünmüş məqsədyönlü siyasəti sayəsində Azərbaycanın aqrar-sənaye kompleksi də bir neçə dəfə genişləndirildi və ölkənin nəinki ərzaq müstəqilliyi təmin olundu. Azərbaycanın rayonlarında yüzlərlə zavod və fabriki tikildi ki, bu da ölkəmizin aqrar respublikadan sənaye respublikasına çevrilməsinə rəvac verdi. Kəndlərdə əhalinin əksəriyyəti dövlətdən əməkhaqqı almağa başladı. İqtisadi yüksəliş sözsüz ki, bütün sahələrin inkişafına ciddi təsir göstərdi.

Ötən əsrin 70-ci illərindən formalaşan iqtisadi potensialın inkişafı azadlıq mübarizəsini zəruri edən amillər olduğundan 80-ci illərin sonu, 90-cı illərin əvvəlində müstəqillik hərəkatının vüsət alması da ulu öndər Heydər Əliyevin birinci dəfə Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə reallaşan iqtisadi yüksəliş və ona paralel olaraq, azərbaycanlıq, həmrəylik, mübarizlik ruhunun təşəkkül tapması sayəsində mümkün oldu.

Üzvləşdiyi haqsızlıqlarla və ədalətsizliklərlə barışa bilməyən və onlara kəskin etiraz edən ulu öndər Heydər Əliyev 1987-ci ilin oktyabrında vəzifədən istefa vermək qərarını qəbul edir və onun bir daha yenidən fəal siyasətlə məşğul olmaq fikri olmur. Bununla belə, vətənpərvər şəxsiyyət baş verənlərə biganə qala bilmir, 20 Yanvar faciəsi isə onu siyasi fəaliyyətə qayıtmağa sövq edir. Xalqını canından artıq sevmə ulu öndər, həyata həyatını belə təhlükəyə ataraq, heç nədən və heç kəmdən çəkinmədən 1990-cı ilin sərt qış günlərində Azərbaycanın Moskvadakı Daimi Nümayəndəliyinə gələrək, ölkəmizdə 20 Yanvar faciəsini törətmiş Sovet İttifaqı rəhbərliyini kəskin şəkildə ittiham edən son dərəcə cəsarətli və qətiyyətli bəyanatla çıxış etməklə Azərbaycan xalqının yanında olduğunu bildirdi. Bundan sonra, ona qarşı təzyiqlər, tənqidlər kampaniyası vüsət aldı və həmin kampaniya daxilində, hətta onu həbs etmək belə istəsələr də, o, buna məhəl qoymadan doğma Azərbaycanına üz tutdu. Doğulub boya-başa çatdığı Naxçıvanın təhlükədə olduğunu görəndə, həmçinin Bakıda yaşamağına imkan verilməyəcəyini dərk edən Heydər Əliyev ora gedir və Naxçıvanı, eləcə də onun əhalisini böyük bələlərdən qorudu. O zaman məkrli niyyətləri, həmçinin Naxçıvanın işğalına yönələn ermənilərin bu çirkin istəklərini ürəklərində qoyan müdrik rəhbər təkcə Naxçıvanı müdafiə etməklə kifayətlənmir, eyni zamanda müstəqilliyin əldə olunması üçün həlledici addımlar atmağa başladı. Belə ki, SSRİ-nin mövcud olduğu bir dövrdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Sovetinin ulu öndərin sədrliyi ilə keçirilən 17 noyabr 1990-cı il tarixli sessiyasında cümhuriyyət ideyalarına sədaqət nümayiş etdirilərək, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin ürəklərini bayrağı Naxçıvan Ali Məclisində dövlət rəmzi elan olunur və Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin vəsətəti əsasında Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti 5 fevral 1991-ci ildə üçrəngli bayrağın Azərbaycan dövlət bayrağı kimi qəbul olunması haqqında qərar qəbul edir. Bununla bərabər, Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikasının adından "Sovet Sosialist" sözləri çıxarılır. Ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə 1992-ci ilin noyabrında siyasi platforması Azərbaycanın firavan gələcəyindən və xalqın səadətindən xəbər verən Yeni Azərbaycan Partiyası yaradılır. Müxalifət partiyası kimi yaradılmış Yeni Azərbaycan Partiyası düzgün fəaliyyə-

ti, bilavasitə milli maraqlara - xalqın mənafeələrinə və dövlətçiliyə xidməti ilə qısa zamanda iqtidar partiyasına çevrilir. Yeri gəlmişkən, vurğulayaq ki, hazırda bu partiya nəinki Azərbaycanda, həmçinin Cənubi Qafqazda ən böyük siyasi partiyaadır.

18 oktyabr 1991-ci ildə dövlətimiz müstəqilliyini bərpa etsə də, lider Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıdanadək ölkə çətin durumda olmuş, 1993-cü ilin əvvəllərində isə hətta müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsi ilə üzləmişdir. Ulu öndər Heydər Əliyev demişdir: "...Müstəqilliyin əldə olunması nə qədər çətindirsə, onun saxlanılması, daimi, əbədi olması bundan da çətindir...". Müstəqilliyin itirilməsi və dövlətçiliyin məhv olması təhlükəsi qarşısında qaldığı zaman nəcət-nəxə vətənpərvər müdrik insanda-Heydər Əliyevdə olduğunu yaxşı dərk edən Azərbaycan xalqı 1993-cü ilin iyun ayında ümummilli liderə müraciət edərək onun hakimiyyətə gəlməsinə israrla tələb etdi. Qarşıda onu gözləyən çətinlikləri əvvəlcədən görməsinə baxmayaraq, heç nədən və heç kəmdən çəkinmədən yenə də xalqın yanında olmağa qərar verdi. Tarixi ərazilərimizin işğal olduğu, iqtisadi tənəzzülün sürətləndiyi, ciddi hakimiyyət böhranının yaşandığı, anarxiyanın hökm sürdüüyü, ölkənin vətəndaş müharibəsi astanasında və dövlət müstəqilliyinin itirilməsi təhlükəsi qarşısında qaldığı bir zamanda, Azərbaycanı bu vəziyyətdən çıxara biləcək yeganə insan, hərtərəfli potensialı və cəsarətli müdrik şəxsiyyət 15 iyun 1993-cü il tarixdə yenidən siyasi hakimiyyətə gəlməyə xalqı daha böyük fəlakətlər gözləyirdi. Uzaqgörən rəhbər yüksək peşəkarlıqla müstəqilliyimizi himn edərək dövlətçiliyi möhkəmləndirməklə ölkəmizi inkişafa doğru yönəltdi, bununla da milli varlıq və idrakın, özünüdərkini ali təzəhir forması olan əsl müstəqil dövlət ideyasını uğurla gerçəkləşdirdi və dirçəliş dövrü başladı.

Zaman göstərdi ki, yalnız Heydər Əliyev kimi ali bəşəri keyfiyyətlərə, geniş siyasi dünyagörüşünə, möhkəm iradəyə, sarsılmaz qətiyyətə, mükəmməl idarəçilik qabiliyyətinə malik hərtərəfli insan Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini qorumaqla möhkəmləndirmək və xalqı xilas etmək kimi ağır tarixi tapşırığın öhdəsindən gələ bilirdi. Azərbaycana növbəti dəfə rəhbərlik edən müdrik lider Heydər Əliyev yeni iqtisadi sistemə keçidin inkişaf üçün vacibliyi prinsipini irəli sürməklə yanaşı, eyni zamanda keçid prosesində əhalinin sosial maraqlarının təminatını, xüsusən aztəminatlı insanların sosial müdafiəsini, iqtisadi potensialın ilk növbədə xalqın rifahına yönəldilməsini dövlət qarşısında mühüm vəzifələrdən biri kimi müəyyən etdi.

Göründüyü kimi, Azərbaycan xalqının təkidli xahişi ilə 15 iyun 1993-cü il tarixdə növbəti dəfə siyasi hakimiyyətə qayıdan nəhəng tarixi şəxsiyyət Heydər Əliyevin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə həyata keçirilmiş köklü islahatlar, o cümlədən iqtisadi islahatlar, ölkəmizdə paralel olaraq bütün sahələrin, eləcə də hüquq sahəsinin tərəqqisinə zəmin yaratdı. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı ilə sürətli inkişaf etməyə başlayan ölkəmizdə hər şey müsbətə doğru dəyişdi və tərəqqi dövrü başladı.

Qürurvericidir ki, bu gün Azərbaycana ulu öndərin zəngin dövlət idarəçiliyi təcrübəsinin əsaslarını dərinləndirmiş, xalqına xidməti həyat amalına çevirmiş İlham Əliyev kimi dünyaşöhrətli müdrik bir siyasətçi rəhbərlik edir və Heydər Əliyev siyasətinə sadıqlığını öz müstəsna xidmətləri ilə əyani şəkildə sübuta yetirir. Xalqa bağlılığın və xalqla iqtidar arasında olan sıx birliyin və bu birliyin 2003-cü ildən sonra da getdikcə daha da möhkəmləndirilməsinin nəticəsidir ki, respublikamızın dinamik inkişafını təmin edən fundamental layihələr sürətlə reallaşır, ölkəmizdə bütün sahələrdə köklü islahatlar həyata keçirilir, nəhəng işlər görülür, regionlarımız cənnətə çevrilir, o cümlədən işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə abadlıq-quruculuq həyata keçirilir, bir sözlə, misli görünməmiş uğurlar əldə olunur və dövlətimiz daha da qüdrətlənir. Əminik ki, bu uğurlu tendensiya davamlı olacaqdır.

Hümmət MƏMMƏDOV,
Azərbaycan Respublikası Hərbi Prokurorluğunun
Hərbi Prokurorluqlarda İstintaqa
Nəzarət şöbəsinin rəisi,
ədliliyə polkovniki.